

О.В. НАЗАРЕНКО, канд.екон.наук,доц., НТУ “ХПІ”, Харків
Н.Б. РЕШЕТНЯК, канд.екон.наук, доц., НТУ “ХПІ”, Харків
О.Ю. ЄГОРОВА, канд.екон.наук, доц., ХНАМГ, Харків

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НА МІКРО- ТА МАКРО-РІВНЯХ

У статті визначається взаємозв'язок економічного благополуччя на мікро- та макро-рівнях. Людина відчуває комфортність життя, коли має економічну свободу, чисту екологію, розвинуту інфраструктуру, високий рівень освіти, медицини, культури. Держава та еліта суспільства повинні дбати про розвиток народу та кожної людини.

Ключові слова: міжнародний індекс щастя, індекс людських ресурсів, благополуччя, міжнародні рейтинги України.

Вступ. На початку ХХІ сторіччя у центрі уваги економістів опинилась оцінка благополуччя на рівні окремого домогосподарства і на рівні країни. Провідні політики визнають, що треба зосереджуватись не тільки на зростанні валового внутрішнього продукту країни, але й на валовому благополуччі, рівні щастя окремої людини. Прем'єр-міністр Великобританії Девід Кемерон виголосив: «Настав час визнати, що ми живимо не лише заради грошей, але й заради щастя»[1].

Аналіз основних досягнень і літератури. Доречно згадати еволюцію поглядів економістів на суспільне благополуччя. Адам Сміт писав, що розподіл та продуктивність праці створюють багатство. Дж.Бентам підкреслював, що благополуччя – це щастя найбільшої кількості людей. А.Пігу справедливо стверджував, що економічне благополуччя охоплює стан навколишнього середовища, відносини між людьми, житлові умови, громадянський порядок. А. Мюллер-Армак наголошував, що «самостійний та незалежний від опіки держави громадянин стає вільною людиною, що відповідає за себе і сім'ю Чим багатішим є суспільство, тим менше людей потребує суспільних благ від держави»[2]. Ці судження є дуже корисними і для сьогодення.

Незважаючи на матеріальний прогрес, який досягнутий суспільством за останні 50 років кінця ХХ – початку ХХІ сторіччя, люди не відчувають себе щасливими, - констатує Р.Лейард, засновник руху «За щастя» (ActionforHappiness). Рух «За щастя», нещодавно заснований у Лондоні групою вчених, має намір змінити цю сумну картину. З їх точки зору

необхідним є масовий глобальний рух до кардинальних змін стилю життя сучасного суспільства.

З економічної точки зору збільшення виробництва в усіх галузях веде до збільшення комфортності життя. Збільшення грошових доходів населення дає можливість більше споживати товарів та послуг. Але сучасність дає «мінуси», які грошовий індикатор не фіксує: нервовість, монотонність роботи, передчуття звільнення в умовах конкуренції, втрата сімейних цінностей, самотність у великих мегаполісах, корпораціях тощо.

Людина відчуває невдоволеність від життя, коли купівля нових товарів не гарантує відчуття щастя надовго. Суспільство споживання підштовхує людину до постійного розвитку бажань, невдоволення станом речей, порівнюванням себе з іншими, погонею за вигаданою насолодою. Справжні цінності життя – допомога ближньому, вдячність батькам, повага до шляхетності – відсуваються на другий план.

Реальна економічна політика абсолютизує такий показник, як об'єм валового внутрішнього продукту. Проте метою життя для більшості людей є не бути багатими, а бути щасливими і здоровими. Міжнародний індекс щастя – HappyPlanetIndex (HPI) оцінює показники: суб'єктивна задоволеність людським життям, очікувана тривалість життя і так званий «екологічний слід». Екологічний слід – це вплив людини на середовище проживання, який дозволяє розрахувати розміри території, необхідної для виробництва споживаних людиною ресурсів і зберігання відходів. Вперше HPI було розраховано асоціацією NeweconomicFoundation у 2006 році для 178 країн. Вдруге розрахунок проводився у 2009 році для 143 країн. За підсумками 2009 року «найщасливішими» країнами були Коста-Ріка, Ямайка та Домініканська Республіка. «Найнещасливішими» були Зімбабве, Танзанія, Ботсвана. У 2012 році лідерами HPI визначені Коста-Ріка, В'єтнам, Колумбія. Ізраїль займає 15 місце, Китай – 20, Норвегія – 29, Швейцарія – 34 місце, Великобританія – 41, Франція – 50, Росія – 108 місце. Розвинуті країни мають, з одного боку, високі показники тривалості життя (більше 80 років), але, з іншого боку, мають гірші значення показників «екологічного сліду» ніж країни, що розвиваються[3].

Насамперед, високі значення HPI базуються на показниках суб'єктивної задоволеності життям людей в країнах, де немає стресової складової сучасного виробництва, науки і техніки. Україна значно відстає від лідерів за тривалістю життя та значенням екологічного сліду.

Мета дослідження, постановка задачі. У 2012 році Україна зайняла 78 місце з 80 країн, у яких варто було б народитися, за версією журналу

«TheEconomist»). Кращими країнами, де варто було б народитися, визначено Швейцарію, Австрію, Норвегію. В першій десятці також Швеція, Данія, Сінгапур, Нова Зеландія, Нідерланди, Канада, Гонконг. Автори рейтингу враховували 11 головних факторів, серед яких – оцінка особистого щастя громадян, оцінка благополуччя, безпеки життя, довіра суспільним інститутам, оцінка системи охорони здоров'я, схильність до сімейних цінностей.

Україна займає 76 місце серед 187 оцінюваних країн за індексом розвитку людського потенціалу згідно з визначенням експертів ООН: вона входить до групи країн з високим рівнем людського потенціалу (48-94 місця). Укладачі рейтингу відзначили, що очікувана тривалість життя в Україні – 68,8 років, у середньому на освіту витрачається 11,3 роки, а рівень освіченості складає 99,7%; Значення валового продукту на душу населення становить 6,175 тис.доларів.

Але відповідно до звіту Всесвітньої організації Охорони Здоров'я, наша Батьківщина демонструє вражаюче прикре лідерство за рівнем дитячого алкоголізму. Україна також має найгірший показник серед європейських країн у рейтингу індексу сприйняття корупції – 144 місце з 174 позицій вона зайняла за визначенням організації TransparencyInternational.

Не може задовольнити і синтезуючий індекс глобальної конкурентоздатності, складений Фондом ефективного керування при підтримці Всесвітнього економічного форуму. 73 місце з 144 країн не може викликати задоволення. Інституційне середовище все ще не повернено до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку.[4]

Матеріали досліджень. На макроекономічному рівні Україні потрібні серйозні зміни стратегії розвитку:

- 1) рішуче проведення програми енергозбереження;
- 2) надання економічної свободи головному ресурсу – 45,5 мільйонам активно працюючих людей;
- 3) залучення інвестицій.

Без політичної волі такі зміни не можливі. Але на політиків може вплинути активність публічних дискусій, більш помітна роль креативних людей[5].

Але початок формування відчуття щастя лежить на мікрорівні – рівні окремої людини. Людина не може бути щасливою, якщо в неї є проблеми з комунікацією, внутрішнім розвитком, цілеспрямованістю. Тому вчені радять збільшувати ступінь соціалізації завдяки більшому спілкуванню з друзями, відвідуванню клубів, спортивних, мистецьких заходів. Ніколи не можна

припиняти саморозвиток, слід більше подорожувати, активно рухатись до сімейного благополуччя, змінювати свої хобі.

Співвідношення праці й відпочинку – ще один визначальний фактор відчуття щастя. Відсутність праці більш за все негативно впливає на психіку людини. Співвідношення праці та відпочинку повинно бути збалансованим. Ті люди, хто витрачає на роботу замало часу, страждають від відчуття невдоволеності значно більше, ніж ті, хто є занадто перевантажені.

Матеріальне благополуччя виступає вагомим фактором для забезпечення почуття задоволеності людини життям. Вчені з Принстонського університету (США) визначили рівень грошового доходу – 6.250 доларів на місяць – за якого люди легко ставляться до життєвих проблем. Ті, хто отримують менше, частіше скаржаться на життя. А ті, хто мають більший дохід мають негативні ефекти, які призводять до втрати можливості відчувати «маленькі радощі від життя».

Британські вчені з університету Уорвіка визнали, що сума доходу є важливою не сама по собі, а у порівнянні з доходами друзів, сусідів. Організацією економічної співпраці та розвитку (ОСДЕ) складено рейтинг заробітної плати вчителів по всьому світу за 2012 рік. Виявилося, що вчитель у Люксембурзі отримує на початку своєї діяльності 50175 євро, а при виході на пенсію його дохід збільшується до 88517 євро. Заробітну плату українського вчителя (4 тис. доларів за рік) важко співставити з наведеними вище показниками[6].

Ще одним загрозливим фактором є різка диференціація населення України. За останні 20 років, за даними досліджень Інституту соціології НАН України [7], розрив між доходами 10% найбагатших і 10% найбідніших українців збільшився втричі: з 12:1 у 1990 році, до 30:1 у 2000 році і до 40:1 у 2010 році.

Результати дослідження. Нерівномірність розподілу доходів, яку спричинено низьким рівнем розвитку та високим рівнем корумпованості суспільства, веде до зменшення стабільності економічної системи і зменшення відчуття поваги до своєї країни. Відчуття щастя потрібно досягати усіма можливими способами: розвитком оптимістичного уявлення майбутнього, тренуванням відчуття вдячності, фокусуванням на позитивних моментах сьогодення. Рецепт щастя – припинити ганятися за ним, навчитись бути задоволеним тим, що маєш. Відштовхуючись від сьогоднішніх реалій, треба йти до перспектив шляхом формування в українців відчуття реального покращення життя за рахунок зниження злочинності, розвитку

інфраструктури, поліпшення екології, підвищення рівня освіти, медицини, культури.

Українські державні та громадські інститути повинні все більше уваги приділяти якості життя людей, зменшенню нерівності в доходах, створенню умов для стимулювання власного, внутрішнього виробництва та науки, формуванню патріотичної еліти суспільства, розвитку творчих здібностей кожного громадянина країни. Бо саме творчість талановитих і щасливих людей є невичерпним економічним ресурсом, який спроможний розв'язати всі проблемні виклики XXI сторіччя.

Список літератури. 1.<http://korrespondent.net/tech/1266271>. 2. Національна економіка: Підручник. / За ред. П.В. Круша. – К.: Каравела, 2008, с. 19-23. 3. Abdallah, S., Thompson, S., Michaelson, J., Marks, N., Steuer, N. et al. (2009). TheHappyPlanetIndex 2.0. NewEconomicsFoundation. 4.<http://www.unian.net/544866>. 5.<http://economics.lb.ua/interview/2012/11/14/178841>. 6.<http://korrespondent.net/business/career/1445007>. 7. Тимків К. Принципи та жебраки. Українські капіталісти багатші за бідняків у середньому в 40 разів. / Кореспондент, № 51, 2011.

Надійшла до редколегії 25.01.2013

УДК 658.012.4

Оцінка економічного благополуччя на мікро- та макро-рівнях / О.В. Назаренко, Н.Б. Решетняк, О.Ю. Єгорова // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. – 2013. – № 20 (993) – С. 169-173. Бібліогр.: 7 назв.

В статтю утверджується взаємозв'язок економічного благополуччя на мікро- та макро-рівнях. Чоловік відчуває комфортність життя, якщо має економічну свободу, чисту екологію, розвинуту інфраструктуру, високий рівень освіти, медицини, культури. Державі та еліті суспільства слід турбуватися про розвиток народу і кожного громадянина.

Ключеві слова: міжнародний індекс щастя, індекс людських ресурсів, благополуччя, міжнародні рейтинги України.

The relationship of material well-being at micro and macro levels of economy is stated in the article. An individual perceives the life of comfort if he or she has economic freedom, clean environment, extended infrastructure, high level of education, healthcare, and culture. The state and the elite of society should take care of the development of the people and each individual.

Keywords: HappyPlanetIndex, IndexHumanResources, happiness, International rating of Ukraine.